

JEDINO JE JUDA BIO UPOZNAT S ISUSOVIM UČENJEM
Evangelje po Judi opisuje Judu Iskariota u pozitivnom svjetlu, kao jedinog apostola koji je shvaćao tko je zapravo Isus. Također implicira da je Isus bio mudri učitelj, a ne spasitelj koji je umro da izbavi ljude od grijeha.

GNOSTICIZAM POTKOPAVA VJERU U BIBLIJU
Crkva odbacuje apokrifna evangelja i smatra da cilj gnostičkih evangelja nije bio ojačati, već potkopati vjeru u Bibliju. Priznaje samo četiri kanonska evangelja za koja tvrdi da su napisana pod Božjim nadahnućem.

NE UBRAJAJU SE U KANON SVETOG PISMA
Apokrifi su spisi dvojbene autentičnosti; naziv se osobito odnosi na određeni broj židovskih i kršćanskih vjerskih knjiga koje se ne ubrajaju u kanon svetog Pisma.

TAJNE SKRIVENIH EVANĐELJA

Novi zavjet sadrži 27 knjiga, među kojima su i Evangelja, a kršćanska Crkva ih smatra kanonskim i vjeruje se da su nastala 50-ak godina nakon Isusove smrti. U kanonska evangelja (grč. radosna vijest) spadaju evangelje po Marku, Mateju, Luki i Ivanu. Evangelja po Mateju, Marku i Luki su sinoptička evangelja što znači da su srodna sadržajem, slijedom događaja, izrazima i riječima. Evangelje po Ivanu se od sinoptičkih razlikuje izborom grade, povijesno zemljopisnim okvirom i načinom izlaganja. Međutim postoje i takozvana apokrifna (skrivena) evangelja koja su slučajno pronađena u gornjem Egiptu blizu sela Quenoboskion, udaljenog 7.5 km od grada Nag Hammadi. Slučajno su ih pronašli stočari 1945. godine. Tekstovi sačinjavaju kolekciju 13 starih, kožom omotanih, rukopisa koji sadrže više od 50 tekstova. Čuvaju se u koptskom muzeju u Kairu i opisani su akronimom NHC (Nag Hammadi Codices). Postoje još tri stara rukopisa za koje se smatra da pripadaju istoj kolekciji, a potječu iz 18. stoljeća i čuvaju se u Londonu (Codex Aksewianus, poznatiji kao Pisticis Sophia), u Oxfordu (Codex Brucianus) i u Berlinu (Codex Berolinensis). Ova tri rukopisa, iako ne tako stara, potječu s istog područja. Rukopisi iz Nag Hammadija

napisani su oko 330. godine i zakopani su na prijelazu iz 4. u 5. stoljeće. Pisani su na koptskom (egipatski jezik kojeg su koristili tamošnji kršćani i koji je pisan grčkim znakovima). Neka od najpoznatijih izgubljenih apokrifnih evangelja su Evangelje po Tomi, Evangelje po Filipu, Evangelje po Mariji, Evangelje po Petru, Evangelje istine, Evangelje po Judi, Evangelje po Nikodemu, Evangelje po Jakovu (Evangelje Isusova djetinjstva), Ebionitsko evangelje, Evangelje po Židovima. Neka od spomenutih Evangelja, nađena su u Egiptu, a neka na drugim mjestima u svijetu. Većina tih evangelja su bila poznata i prije nego su otkrivena jer su ih na crkvenim saborima pobijali crkveni oci kao gnostička učenja, posebno sv. Irenej, sv. Hipolit Rimski i sv. Epifanije. Crkva ova evangelja smatra heretičkim i drži da je njihov jedini doprinos taj što im omogućuje izravan pristup gnostičkim djelima. Osnovna misao gnosticizma je da čovjek može doći do prave istine i spoznaje i da je samo to put prema spasenju. Termin gnosticizam skovan je u 19. st., a obuhvaća razne grupe iz ranokršćanskog doba koje su se opirale svećenicima, pravilima vjere i novozavjetnom kanonu. Gnosticizam se ugasio kada je kršćanstvo u 4. st. postalo službena religija Rimskog carstva.

ZAŠTO JE CRKVI BILO U INTERESU DA TA EVANĐELJA PROGLASE APOKRFINIM I TKO JE ZAPRAVO BIO SV. PAVAO

Univ. Spec. Act.soc. Dražen Radaković, hipnoterapeut i regresoterapeut u svojoj novoj knjizi "Reinkarnacija - tajna vječnog života", objavljena u nakladi Ulik, posvetio je dodatno apokrifnim evangeljima, a najavio je da će uskoro početi i sa snimanjem dokumentarnog filma u domaćoj produkciji na tu temu. Radaković je kao i mnogi drugi pisci i istraživači apokrifnih evangelja mišljenja da je Crkva danas kao i na svojim počecima imala dobre

razloge za odbacivanje ovih evangelja jer se u njima propovijeda i usmjerava čitatelja na direktan odnos s Bogom, bez posrednika institucija i svećenika. - Postoje istraživanja ozbiljnih ljudi koji su posvetili svoje živote istražujući život Isusa Krista. Neki smatraju da je Isus na križu doživio kliničku smrt nakon koje je spašen i otišao živjeti u Indiju gdje je umro u dobi od 120 godina. Holger Kersten u svom djelu Isus je živio u Indiji govori o njegovu nepoznatu životu prije i poslije raspeća. Navodi da ono što zovemo 'kršćanstvo' ima malo zajedničkog s Isusovim učenjima i s idejama koje je želio

širiti. Smatra da je kršćanstvo kakvo danas poznajemo zapravo učenje Pavla iz Tarza koje se sasvim razlikovalo od Isusovog nauka, kaže Radaković i objašnjava: - Najraniji dokumenti koji se odnose na Isusa su Pavlovi spisi. Pavao je bio podrijetlom iz stroge židovske obitelji, ali uspio je steći rimsko državljanstvo za koje je njegov otac platio visoku cijenu. To mu je omogućilo da svoje ime Savao promijeni u Pavao. Bio je žestoki protivnik ranokršćanskih sekti i proganjao je Kristove sljedbenike. Na putu u Damask, gdje je krenuo uhiti grupu kršćana, doživio je viđenje, oslijepio je

od jakog nebeskog svijetla i čuo Isusove riječi: "Savle, zašto me progoniš?" To iskustvo je na njega tako utjecalo da je prihvatio kršćanstvo, dao se krstiti u Damasku i počeo naviještati Evangelje. Radaković smatra da je sv. Pavao zbog strogog odgoja i jakog ega bio iznimno frustriran i ispočetka je u proganjanju kršćana vidio svoju priliku za stjecanjem položaja i statusa: - Pavao je patio od teških napada koje je prepisivao demonima. Kasniji izvori su pokazali da je možda postojao jak razlog za ono što je on često opisivao kao "trn u mesu". Moguće da je patio zbog vlastite homoseksualnosti, a to

bi objasnilo njegovu odbojnost prema seksualnosti općenito kao i njegovu doktrinu o braku koja je utjecala na oblikovanje prezirnog stava prema ženskoj seksualnosti, što još i danas dominira kršćanskom misli. Nijedna riječ koju je Pavao napisao u poslanicama ne prenosi pravo Isusovo učenje. Umjesto toga on je širio svoje učenje koje i danas ima nesagledive posljedice. Pavao je govorio da čovjek svojim djelovanjem ne može pridonijeti i pomiriti se s Bogom. Njegova ideja spasenja koja se zadržala do danas je vrlo ugodna. Naime, nisu potrebni nikakvi vlastiti napori da se postigne životni cilj jer je svaki kršćanin iskupljen Isusovom

krvavom žrtvom na križu. To praktički znači da samo treba pristupiti tom 'udruženju', platiti članarinu i time je osigurano mjesto u raju. Nije ni čudo da se kršćanstvo toliko proširilo. Krajnja izopačenost te ideje javila se u Srednjem vijeku kada su se grijesi mogli otkupiti davanjem određene sume novca (indulgencija). Prema tome, pridružiš se i spašen si. Takva predodžba je potpuno strana Isusovoj misli. Tolerancija, naklonost bez predrasuda prema svim bićima, davanje i dijeljenje, preuzimanje na sebe patnje drugog bića, a također neograničena ljubav u postupanju s ljudima, to je put kojeg je Isus pokazivao za spasenje.

MISTERIJI

RELIGIJA, TEORIJA, ZNANOST

I RIMSKI POVJESNIČAR TACIT NAVODI DA JE ISUS RASPET NA KRIŽU

Glavni izvori o povijesnom Isusu su novozavjetni spisi (evanđelja i poslanice), a od nekršćanskih antičkih izvora Tacit, Plinije Mlađi, Svetonije, Josip Flavije i Talmud. Rimski povjesničar Tacit u svojim *Analima*, napisanim od 116. do 117. spominje Isusa i navodi, da je po nalogu Poncija Pilata raspet na križ.

TRIJUMFALNI ULAZAK U JERUZALEM NA MAGARCU

Posljednje je dane prije muke i smrti Isus proveo u Jeruzalemu. Trijumfalno je ušao u grad u dane prije Pashe. Narod je dočekao Isusa, mašući palminim i maslinovim grancicama i rasprostrući svoje haljine, putem kojim je Isus išao jašući na magarcu.

NAJPRIJE JE NAPISANO EVANĐELJE PO MARKU
Povjesničari se slažu da je Evanđelje po Marku napisano prvo oko 70. godine, u vrijeme rimskog razaranja židovskog hrama, a da su ostala Evanđelja pisana između 70. i 100. godine.

APOKRIFNA EVANĐELJA

U prvih 400 godina poslije Krista nastalo je oko 20 evanđelja. - Sasvim je sigurno da kada bi sva ta evanđelja bila prihvaćena, kršćanstvo kakvo danas poznajemo ne bi opstalo ili bi bilo znatno drugačije, tvrdi Radaković.

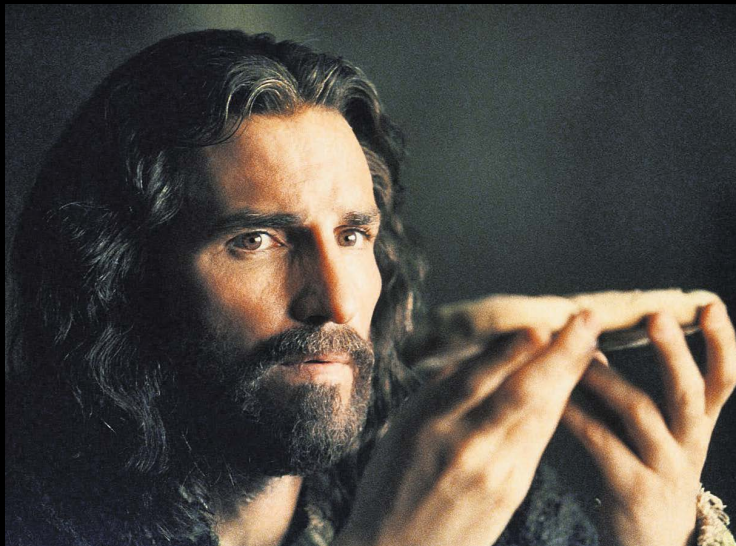
EVANĐELJE PO TOMI

Evanđelje po Tomi sadrži čuvenu izreku "Carstvo Božje je u vama" kojim ismijava pogled onih koji misle da je carstvo Božje povijesni događaj ili neko određeno mjesto. Nije li danas lakše povjerovati u to da Boga tražimo izvan sebe i neprijatelje u drugim ljudima koje onda proganjamo? Prof. Elain Pagels zaključila je da Crkva odbacila Tomino evanđelje i odabrala ona koja jest zato što su podupirala institucionalizaciju kršćanskog pokreta, a osudila kao herezu ona koja se direktno obraćaju Bogu, bez posredstva Crkve ili svećenstva.

Evanđelje po Tomi spominje još Origen u 3. st, protivnik tzv. gnostičkih hereza, a pronađeno je tek u 20. st. s ostalim spisima biblioteke Nag Hammadi. Rukopis sadrži 114 izreka koje se pripisuju Isusu, od kojih se polovica nalazi i u kanonskim evanđeljima Novog zavjeta. Procjenjuje se da je nastalo između 60. do 140. god. Autorstvo se pripisuje Judi Tomi Didymosu, poznatijem kao apostol Toma.

EVANĐELJE PO FILIPU

Spis je vjerojatno najpoznatiji kao rani izvor ideje da je Isus bio u ljubavnoj vezi s Marijom Magdalenom: "Spasitelj je Mariju Magdalenu volio više od ostalih učenika i često ju je ljubio". Jedna od središnjih tema Evanđelja po Filipu je preobražavajuća moć ljubavi. Umjesto da zamišlja zlo kao tuđu, vanjsku silu koja ugrožava i napada ljude, Evanđelje po Filipu od

svakog pojedinca traži da spozna zlo iznutra i da ga iskorijeni. Kritizira pristup moralnosti koji ostali kršćani prakticiraju, a sastoji se u propisivanju i zabrani izvjesnih činova. Većina znanstvenika slaže se da je spis nastao u 3. st. Pripisuje se apostolu Filipu, ali smatra se da nije moglo biti njegovo jer je umro oko 80. godine. Evanđelje je nazvano po Filipu jer je Filip jedini apostol koji se u njemu spominje. Otkriveno je 1945., kao dio biblioteke Nag Hammadi. Evanđelje po Filipu sadrži i 17 Isusovih izreka, od kojih je devet sadržano u kanonskim evanđeljima.

EVANĐELJE PO MARIJI

Iako se u tekstu uvijek spominje samo Marija, vjeruje se da se radi o Mariji Magdaleni. Tekst odražava njezin blizak odnos s Isusom. Prvi dio spisa opisuje dijalog između Isusa i učenika. Isus učenicima objašnjava da grijeh nije moralna, nego kozmološka kategorija. Isus ih nakon toga šalje da propovi-

đaju i odlazi. Učenici ostaju tužni, sumnjajući da će ispuniti poslanje koje Isus od njih traži. Marija ih ohrabruje da ustraju. U jednom dijelu Petar moli Mariju da priopći učenicima Isusove riječi koje oni nisu mogli čuti, a ona ih je znala jer ju je Isus volio više nego ostale žene. U drugom dijelu Marija govori o jednom Isusovom viđenju uzdizanja duše iznad četiri moći, koje su najvjerojatniji četiri materijalna elementa. Prosvjetljena duša oslobođena svojih spona uzdiže se iznad četiri moći nadjačavši ih svojom spoznajom i postiže vječan tih počinak. Postoje samo dva fragmenta Marijina evanđelja izvorno napisana na grčkom, a pronađena u Oxyrhynchusu (sjeverni Egipat): papirus iz 3. stoljeća i drugi odlomak preveden na koptski iz 5. stoljeća. Oba su bila objavljena između 1938. i 1983. godine, ali izvorni tekst je najvjerojatnije nastao u 2. stoljeću.

EVANĐELJE PO PETRU

Glavno težište Evanđelja po Petru je pasija, a značajno je

da se u njemu odgovornost za razapinjanie Isusa svaljuje na Heroda Antipu umjesto Poncija Pilata. Tvrdi da odluku o Isusovu pogubljenju nije donio Pilat, nego Herod Antipa (kralj Herod je bio tetrah Galileje i Pereje). Naden je 1886. u Gornjem Egiptu. Godine 495. godine osuđeno je kao neprihvatljivo štivo od strane rimskog pape Gelasija I., u njegovu Decretum Gelasianum.

EVANĐELJE ISTINE

Evanđelje istine uzrok ljudskog straha i grijeha pronalazi u neznanju. Onaj tko ostane u neznanju, živi u manjkavosti, a manjkavost nestaje u ispunjenju znanjem. Procjenjuje se da je nastalo sredinom 2. st., odražava gnostičko učenje. Neki smatraju da ga je pisao Valentin, antički filozof, teolog i pjesnik iz 2. st., najznačajniji predstavnik ranokršćanskog gnosticizma. Spis nije evanđelje u smislu književnog roda, nego propovijed, a naslov je nastao iz početnih riječi spisa.

EVANĐELJE PO JUDI

Prema Evanđelju po Judi, priča o izdaji Isusa Krista tekla je drugačije nego što je prikazuju kanonska evanđelja. U kanonskim evanđeljima Juda izdaje Isusa za novac, dok u Evanđelju po Judi ispada da je to bila instrukcija koju je Juda dobio od samog Isusa. Također prema ovom evanđelju ispada da je samo Juda ispravno shvaćao i znao Isusovo učenje. Evanđelje po Judi donosi druženja i razgovore Isusa s učenicima u kojima su raspravljali o složenim kozmološkim tamama. Ovaj dokument na 13 listova papirusa je slučajno pronađen 1978. u Egiptu. Od 1980. gubi mu se svaki trag, da bi se pojavio 1999. kad ga je trgovkinja antikvitetima Fredda Chacos, kupila od jednog trgovca starinama. Dala ga je na proučavanje Sveučilištu Yaleu, gdje su ga prepoznali i savjetovali joj da ga povjeri znanstvenicima i restauratorima. Do 2005. restaurirano je oko 85 posto teksta, jer se dio uništio čuvanjem u lošim uvjetima.

EVANĐELJE PO NIKODEMU

Nikodem je bio ugledni Židov, farizej, član jeruzalemskoga Velikog vijeća (Sinedrija). Potajice se upoznao s Isusom i njegovim naukama. U Velikome vijeću branio je Isusovu nevinost i božansku moć. Pripisuje mu se autorstvo apokrifnog Evanđelja po Nikodemu, koje se sastoji od dvaju starokršćanskih spisa: Povijest nauka Pilatova (Acta Pilati) u kojoj oslobođa Pilata bilo kakve krivnje za smrt Isusovu i Kristov silazak u podzemlje (Descensus Christi ad inferos). Njegova pozitivna uloga u opravdanju Kristove smrti u kasnijim stoljećima je postala još izraženija čak do te mjere da su ga Sirijski i Koptska Crkva častila kao sveca. Ovo evanđelje je posebno jer spominje

neka imena iz Novog zavjeta koja se ne spominju u ostalima. Tako se spominje ime vojnika Longinusa koji je probio Isusa kopljem. Nikodem je i preuzeo Isusovo tijelo nakon raspeća noseći prirodne lijekove mirte i aloje za zacjeljivanje rana.

EVANĐELJE PO JAKOVU

U ovom evanđelju govori se kako je Marija čudesno začeta iako su njezini roditelji Joakim i Ana bili stari. Opisuju se i slikovite zgode iz Marijina djetinjstva. Nadalje, ovdje je sačuvana predaja da je Marija odrastala u Hramu od treće do dvanaeste godine te da je potom bila povjerenica udovcu Josipu da je čuva i štiti. Budući da u Bibliji Marijini roditelji nisu spomenuti, Joakim i Ana iz ovog evanđelja prihvaćeni su u katoličanstvu kao Marijini roditelji i sveci. Evanđelje po Jakovu imalo je veliki utjecaj na liturgiju, umjetnička djela i marijansku pobožnost. Tekst je napisan oko 145. godine. Znanstvenici smatraju da to evanđelje zapravo nije napisao sam Jakov, rani crkveni vođa. Tekst je poznat i kao Rodeenje Marijino, Priča o rođenju svete Marije, Majke Božje.

EVANĐELJE PO EBIONITIMA

Ebioniti (hebr. ebyon: siromah) su židovsko-kršćanska skupina koja je živjela u Judeji i Palestini u razdoblju od 1. do 4. st. Priznavali su Mojsijev zakon i Matejevo evanđelje; Isusa su smatrali prorokom, a ne sinom Božjim, zagovarali su vegetarijanstvo i osuđivali svaki oblik žrtve. U Evanđelju po Ebionitima Ivan i Isus prikazuju se kao vegetarijanci. U njihovoj okolini nastali su apokrifi: Evanđelje po Židovima i Ebionitsko evanđelje. Evanđelje po Ebionitima je konvencionalni naziv za Epifanijev opis evanđelja koje koriste ebioniti. Sveti Epifanije Salaminski bio je episkop Salamine i metropolit ciparski krajem 4. st. Smatra se crkvenim ocem. Stekao je reputaciju jednog od

najvatrenijih branitelja kršćanskog pravovjerna, a najpoznatiji je po sastavljanju velikog pregleda svih hereza koje su se razvile do njegovog doba; citati u tom tekstu u mnogim slučajevima predstavlja jedine informacije o od Crkve zabranjenim i uništenim knjigama. Čitav poznati tekst Evanđelja po Ebionitima sastoji se od sedam kratkih fragmenata, koje Epifanije citira u 30. poglavlju svoje knjige o hereziologiji. Često se poistovjećuje s Evanđeljem po Židovima. Smatra se da je nastalo početkom 2. stoljeća. Neki smatraju da je ovo evanđelje prerada aramejskog Evanđelja po Židovima, odnosno judaizirana verzija Matejeva evanđelja.

EVANĐELJE PO ŽIDOVIMA

U jednom fragmentu Isus kao dokaz svog uskrnuća,

laneni prekrivač kojim je bio obavijen za pogreb, predaje slugi velikog svećenika Kajfe, a Jakovu Pravedniku, koji se zavjetovao da će postiti sve dok ne vidi Gospoda, razdjeljuje kruh uz riječi: "Brate moj, okusi ovaj kruh, jer Sin čovječji je ustao iz usnulih.". Ovdje bi se moglo zaključiti i da je Isus preživio raspeće. Evanđelje po Židovima od Isusovih učenika u središte stavlja Jakova, umjesto Petra. Evanđelje po Židovima je izgubljeno evanđelje na aramejskom jeziku poznato samo iz spisa crkvenih otaca. Neki vjeruju da se radi o Evanđelju po Mateju, odnosno njegovoj redakciji. Sv. Jeronim je zabilježio da su ga mnogi smatrali izvornom verzijom Mateja. Danas je poznato samo u fragmentima.

